

JOSEF POLEDŇÁK ITALSKÝ LEGIONÁŘ A POSLEDNÍ OBĚŤ VÁLKY O TĚŠÍNSKO

Tomáš Rusek

Josef Poledňák: Member of Czechoslovak Legions in Italy and the Last victim of the Teschen War

The translated article connects a biographical study of the life of the legionnaire Josef Poledňák with the most detailed depiction of the fights of Italian legionnaires south of Skočov on January 30, 1919. The author places the biographical description from the earliest years into the historical context and, with the help of secondary sources, he vividly depicts Poledňák's destinies and personal character. It explains the broader background of his captivity on the Italian front and his entry into the Czechoslovak legions, and with the help of previously unused sources, he describes in detail the last battle near Kyselov in the Těšín region, which became fatal to Poledňák. Thus, the article goes beyond the scope of a classical biographical study and complements the historiography of the Czechoslovak-Polish War of January 1919 with further details. The conclusion is then devoted to the terminological clarification of inconsistencies in Poledňák's legionary work and also to his "second life", which was enriched last year, thanks to the Valašské Meziříčí Union of the Czechoslovak Legionnaire Community, with a memorial plaque unveiled in the local grammar school.

Key Words: Great War, Těšín, Seven Days War, Czech-Polish Relations, Josef Poledňák

„Jeho činnost v italské legii zaslouží si zvěčnění a vyličení jeho charakteru patří přímo do čítanek. Dojde k tomu jednou?“¹

Kpt. Josef Filip, velitel 5. roty 35. střeleckého pluku

V souvislosti se stým výročím československo-polského konfliktu o Těšínsko jsem byl osloven obnovenou jednotou Československé obce legionářské (dále ČsOL) ve Valašském Meziříčí, abych zpracoval krátký biografický článek věnovaný legionáři Josefu Poledňákovvi, valašskomezirířském rodákovi, který byl poslední známou obětí lednových bojů roku 1919. Poměrně útlý osobní legionářský spis, plný nejasností a zároveň skoupý v líčení průběhu služby, prozrazoval strohou studií. Pečlivá heuristická práce však odhalila neobvyklé množství sekundárních pramenů, které dovolovaly nejen barvitě vyličení Poledňákova života, ale také dosud nejpodrobnější popis činnosti II. praporu 35. střeleckého pluku na Těšínsku, především pak útoku na Kyselov. Boj o tuto nevelikou obec byl z československého hlediska nejkrvavějším střetnutím celého konfliktu a pro Josefa Poledňáka se stal také osudným. Předkládaná studie je tedy současně biografií, jakož i vědeckým článkem prohlubujícím znalosti o závěrečném střetnutí československo-polské války.

Mládí Josefa Poledňáka

Narodil se 3. února 1891 ve Valašském Meziříčí jako čtvrté dítě do rodiny Antonína a Františky Poledňákových.² Otec se živil stolarinou, jeho tchán byl bednář a Josefův dědeček z otcovy strany zase místní hajný. Josef tak od mala vyrůstal ve světě dřeva a okolních

1 Josef FILIP, *Nejvyšší česká obchodní škola (dokončení)*, Československý deník, roč. 1, č. 198, 29. 7. 1919, s. 2.

2 Zemský archiv Opava, Římskokatolická fara Valašské Meziříčí, inv. č. 2183, Katolická matrika Valašské Meziříčí 1881–1905.

lesů. Přestože ve městě fungovala odborná škola pro zpracování dřeva, mladík se po ukončení základního vzdělání nerozhodl pokračovat ve stopách rodinné tradice, ale nastoupil na valašskomeziříčské gymnázium.

Během studentských let byl velmi činorodý a aktivně se zapojil nejen do dění ve škole. Stal se jednatelem akademického klubu *Palacký*, v jehož rámci organizoval v září 1912 první sjezd absolventů spojený s manifestací za druhou českou univerzitu na Moravě, přičemž sám koncipoval závěrečnou rezoluci.³

Projevil hlubší zájem o literaturu a politiku, neboť nejpozději od roku 1914 byl předsedou literárního a vlasteneckého spolku *Rozkvět*,⁴ a už tehdy byl také aktivním členem České strany národně sociální, za kterou jako řečník vystoupil hned při několika příležitostech.⁵ Nezanedbával ovšem ani sport – hrával kopanou, a již v roce 1907 žádal s kamarádem Vilémem Kožuchem jménem místního studentského kroužku

ku sousední S. K. Vsetín o podporu. Vsetínský klub pak dovolil valašskomeziříčským hochům hrát ve své rezervě.⁶

Josef Poledňák po úspěšném zakončení studia na gymnáziu roku 1912 dále absolvoval abiturientský kurz v Brně. Když dosáhl odvodového věku, využil práva středoškolského absolventa a přihlásil se jako takzvaný jednorozční dobrovolník. Po dvouměsíčním základním vojenském výcviku tak pokračoval do speciálního kurzu a po roce byl přeložen do zálohy jako desátník.

Po vystudování se živil jako účetní, ze svého výdělku finančně podporoval starší, předčasně ovdovělou sestru Kamilu, a jako strýc byl také vzorným poručíkem její dcerky Drahomíry. Do poklidného Josefova života, stejně jako do života mnoha tisíců jiných

3 Pokrok (Stráž na Hané), roč. 8, č. 39, 20. 9. 1912, s. 3.

4 Rozkvět byl klub národně sociální mládeže. Patrně se v tomto případě jednalo o valašskomeziříčskou buňku, ovšem vzhledem k nedostatku pramenů to s určitostí tvrdit nemůžeme.

5 Národní listy, roč. 52, 19. 8. 1912, s. 2.

6 „Kopaná v našem městě je dosti pěstována, avšak většinou od nás studentů. Poněvadž však nesmí mít svůj vlastní klub, přihlásili bychom se za členy se všemi povinnostmi klubu Vašeho a hráli bychom jako reserva S. K. Vsetína. Někteří hráči naši by mohli hrát po případě i v prvním mužstvu... Ovšem v případě přijetí by jsme si vyprošovali podporu finanční, totiž starými míči. S očekáváním kladné odpovědi podepsáni: Kožuch Vilém a Poledňák Josef, studující.“ 35 let S. K. Vsetín, na paměť pětaticátého výročí činnosti sportovního klubu Vsetín, Vsetín 1940, s. 12.

mužů, však nenadále vpadla válka. Útlum národního ruchu se projevil v úředním zákazu vlastenecky-literárního spolku mládeže *Rozkvět*, snad pro napojení na národně sociální stranu, dřívější antimilitaristické tendence a zatčení jejího předsedy Václava Klofáče dne 7. září 1914. Nejpozději roku 1915 pak musel také Josef Poledňák obléknout uniformu a vydat se na cestu do zákopů první světové války.

Velká válka

Desátník Josef Poledňák nastoupil službu u 57. pěšího pluku, jenž byl v mírové době dislokován v haličském Tarnově (Tarnów) a z 91 % ho tvořili Poláci. Informace o jeho službě v rakousko-uherské armádě se dozvídáme výhradně z legionářských spisů, v nichž jsou jedinými údaji pro toto období datum zajetí, hodnost a pluk. Podrobněji tak můžeme rekonstruovat pouze dobu těsně předcházející jeho pádu do rukou nepřítele.

V létě 1918 se mladík nacházel se sedmapadesátníky na italské frontě. Po uzavření Brest-litevského míru byla Itálie jediným přímým nepřítelem Rakousko-Uherska, které tehdy plánovalo v součinnosti se svým německým spojencem v polovině června mohutnou ofenzivu na řece Piavě. Cílem bylo zvrátit průběh války ve prospěch centrálních mocností.

V té době již byly podél celé fronty rozmístěny také výzvědné roty československých legionářů, které působily na slovanské vojáky rakousko-uherské armády a získávaly je do služeb Italů. Není bez zajímavosti uvést, že právě díky jejich činnosti se 23. května 1918 podařil přechod poručíka 56. pěšího pluku Karla Stinného do zajetí, v němž předal italskému velení podrobné informace o plánované ofenzivě včetně dne jejího zahájení 15. června 1918.⁷

Podle bojového plánu nepatřil 57. pěší pluk mezi prvosledové jednotky, ale v den zahájení ofenzivy se nacházel v armádní rezervě Sočské armády u Annone Veneto. Ve tři hodiny ráno se po celé délce fronty ozvala ohlušující palba děl, o pár hodin později pak vyrazily první jednotky na pramicích přes řeku a sapéři⁸ počali budovat pontonové mosty.

Takto vzpomínal na první chvíle na druhém břehu František Jaroš: „*přicházejí nepřetříté tlupy promáčených, hrůzou vyděšených italských vojáků, kteří mezi sebou vedou nebo na nosítkách přinášejí naše raněné. Mezi zajatými Italy objevují se též někteří mající červenobílý vyložení na límcích. Jsou to prý čeští legionáři*“.⁹ Některé hlídky legionářů byly omylem ponechány v prvních liniích a zachyceny bubnovou palbou. Pokud legionáři padli do rukou nepřítele, byli odsouzeni za vlastizrady k oběšení.¹⁰

Sočské armádě se podařilo na několika místech prolomit nepřátelskou obranu a na pravém břehu u San Donà di Piave vytvořit předmostí. Ještě téže noci Josef Poledňák nastoupil přesun k hřmící frontě a druhého dne již pod rouškou tmy překračoval se svými spolubojovníky řeku u Sant’Osvalda, dva říční zákruty jižněji od místa, kde před třemi týd-

7 Stalo se tak u Fossalta di Piave, kde bude zanedlouho nasazen také Josef Poledňák. Dnes je obec známá spíše krátkým působením Ernesta Hemingwaye, příslušníka amerického Červeného kříže, který zde byl v červenci 1918 raněn minometným granátem jen pár metrů od místa přechodu Karla Stinného. Bruno MARCUZZO, *I leoni delle due rive*, Treviso 2017, s. 26–47.

8 Dobový termín pro příslušníka ženijního vojska. Sapéři budovali zákopy a opevnění, odstraňovali překážky anebo, jako v uvedeném případě, připravovali cesty a mosty pro zbytek armády.

9 Libor NEDOROST, *Češi v 1. světové válce – Do hořkého konce*, díl III, Praha 2007, s. 242.

10 Řada obcí nejen podél řeky Piavy dnes popravené čs. legionáře připomíná pamětními deskami – Conegliano, Oderzo, Piavon, San Donà di Piave aj.

ny dezertoval poručík Stinný. Sedmapadesátá divize, jejíž součástí byl i Poledňákův pluk, měla za úkol prohloubit předmostí severozápadním směrem od Fossalta di Piave.

Právě 17. června, kdy Josef Poledňák zaujímal pozice na pravém břehu Piavy, byl do útoku proti rakousko-uherskému předmostí nasazen také I. prapor 33. střeleckého pluku italských legií – byl to první bojový křest legionářů v přímém boji. Během útoku na kulometné hnízdo vzdálené necelých 5 kilometrů jihozápadně od Poledňákových pozic, padl toho dne Jan Čapek, posléze nazývaný „*zakladatelem italské legie*“.¹¹

Následující dny sedmapadesátníci hájili jihozápadní okraj Fossalta di Piave. Přes veškerou snahu se jim ale kvůli přibývajícím posilám Italů nedařilo postoupit dále. Naopak rozvodněná řeka a neustálé ostřelování přechodů přes ni znemožňovalo plynulý přísun vlastních jednotek a válečného materiálu. Nakonec 20. června večer císař Karel I. přímým rozkazem nařídil ústup zpět na levý břeh řeky Piavy. Poslední rakousko-uherská ofenziva Velké války selhala.

Stažení 57. pluku bylo naplánováno na podvečer 23. června, avšak Italové zpozorovali pohyb nepřátelských jednotek a spustili zuřivou dělostřeleckou palbu s cílem přehradit ustupující cestu k řece a zničit přechodové můstky. Částečně uspěli – u Sant’Osvalda, kam mířil také 57. pluk, zůstala průchozí jediná lávka, která se dala překročit pouze v zástupu. Svízelnou situaci Italové pohotově využili a po odeznění dělostřelby zaútočili na oba křídla stahujících se Rakušanů (viz mapa č. 1).¹² Pravděpodobně v těchto ústupových bojích byl desátník Josef Poledňák zajat italskými úderným oddílem – *ardity*.¹³ Společně s ním toho dne padlo do zajetí dalších 7 sedmapadesátníků – budoucích legionářů (poručík, svobodník a pět vojínů).¹⁴

Ze zajetí do československé legie

První cesta Josefa Poledňáka a ostatních vedla do rozřazovacího tábora u Ferrary. Počátkem srpna pak byli přemístěni do zajateckého tábora Avezzano v jednom z údolí Středních Apenin. Právě v této oblasti byla tehdy soustředěna většina československých zajatců.¹⁵ Je pravděpodobné, že podání přihlášky do legií bylo kolektivním rozhodnutím výše

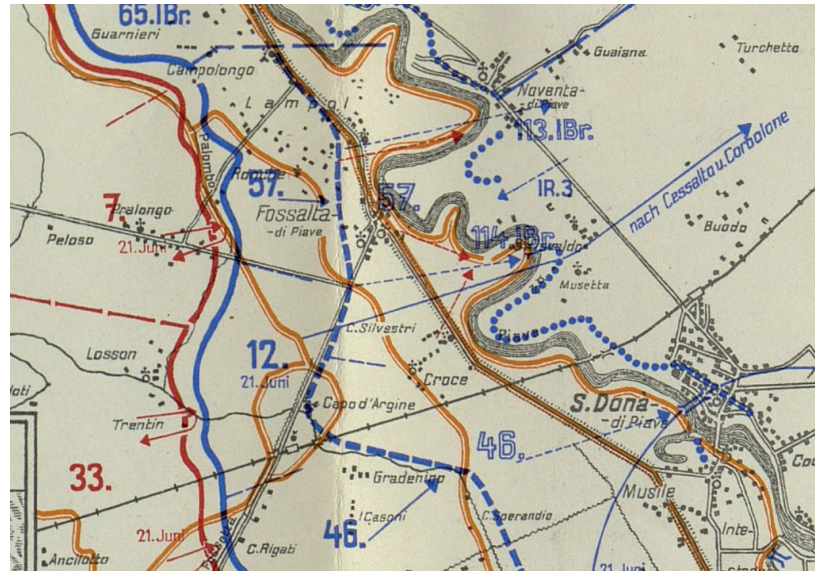
11 Jan Čapek (1876–1918) – přestože byl rodákem z Michle u Prahy, dnes je zejména spojován s Těšínskem, kam odešel ve svých 25 letech za prací v místních dolech. Od 17 let byl aktivním členem Sokola, vypracoval se až na náčelníka Moravsko-slezské župy sokolské a platil za průkopníka českého sokolství ve Slezsku. V roce 1915 byl v rámci tzv. „Orlovské aféry“ odeslán na frontu, kde téhož roku padl do italského zajetí. V lednu 1917 spoluzaložil v táboře S. M. C. Vetere Československý dobrovolnický sbor a stal se jeho prvním a jediným starostou. Jednalo se o největší čs. zajateckou organizaci, kladoucí si za cíl ozbrojený odboj proti Habsburské monarchii ve jménu samostatného čs. státu. Čapkoví dobrovolníci posléze tvořili zdravý základ budoucí čs. legie na italské půdě. Viz Tomáš RUSEK, *Legionář Jan Čapek* (diplomová práce Slezské univerzity), Opava 2018.

12 L. NEDOROST, *Češi v 1. světové válce*, díl III, s. 267.

13 Ardité byli elitními údernými jednotkami italské armády, speciálně vycvičenými v útočném boji. Jejich název by se dal volně přeložit jako *Odvážní* či *Troufalí*. Organizováni byli v úderných praporech – *Reparto d’Assalto*, a právě takový zajal 23. června 1918 Josefa Poledňáka.

14 Poručík Vladimír Gudrich (17. 1. 1895), svobodník Tomáš Ambrož (21. 12. 1889), vojín František Stránský (8. 12. 1880), Josef Pulmerský (14. 3. 1896), Eduard Martinec (25. 10. 1882), Václav Koudelka (27. 11. 1894) a Jaroslav Drahoš (1. 2. 1895).

15 Hlavním soustředovacím táborem pro čs. zajatce byla od vzniku čs. legie v Itálii Sulmona, kde byl barákový tábor pro mužstvo (Fonte D’Amore) a v sousedním opatství zároveň tábor důstojnický (Badia di Sulmona). Z kapacitních důvodů byl posléze pro Čechoslováky vyčleněn také tábor v nedalekém Avezzanu, kam měli být zároveň odesíláni vojáci zajatí čs. legionáři. František BEDNAŘÍK, *V Boj*, Praha 1927, s. 629–633.

Mapa č. 1

zminěné skupiny zajatců 57. pluku, protože pět z nich včetně Josefa Poledňáka skládalo slib ve stejný den – 31. srpna 1918. Poté následovalo zařazení k doplňovacímu útvaru.¹⁶

Dne 22. září 1918 byli všichni přiděleni k formujícímu se 35. střeleckému pluku.¹⁷ Tímto dnem se Josef Poledňák stal italským legionářem, desátníkem 5. roty II. praporu 35. střeleckého pluku. Symbolicky se tak stalo den po nejslavnějším střetu československé legie v Itálii – obraně kóty 703 Doss Alto.

Jedná se o vrcholek na severním konci horského masivu Monte Baldo, kde tehdy byla rozložena československá 6. divize. Původně měl nový pluk zamířit právě tam, ovšem počátkem října byla divize stažena z horských hřebenů do zápolí. Současně s ní tak byl 35. střelecký pluk od 20. října 1918 dislokován v oblasti Colli Berici západně od Padovy. Velitelství pluku společně s II. praporem sídlilo v Sossanu a Josef Poledňák dal znovu průchod svým literárním vlohám, když zde založil legionářský časopis.¹⁸

Jak vzpomíná kapitán Jan Šeba, pětatřicátníci se snažili vyrovnat starším plukům v nejbližším boji: „Do linií nastoupil i bojechtivý právě zformovaný 35. legionářský pluk, jehož důstojnická i ze zástupců mužstva složená delegace se u mě přimlouvala, aby pluk byl v nastávající akci jako první nasazen, aby si vysloužil zásluhu při křtu ohněm.“¹⁹ Takové

¹⁶ Vojenský ústřední archiv – vojenský historický archiv (dále jen VÚA – VHA), Legionářské osobní spisy (dále jen LegOS), Josef Poledňák (1894–1919).

¹⁷ F. BEDNÁŘÍK, *V Boj*, s. 881.

¹⁸ *Uprímná vzpomínka*, Legionářská stráž, roč. 11, č. 29–30, 3. 7. 1931, s. 4.

¹⁹ Jan ŠEBA, *Paměti legionáře a diplomata*, Praha 2016, s. 104.

rozhodnutí však nebylo v pravomoci vojenského zástupce Československé národní rady a pluk zůstal v zázemí.

O čtyři dny později Italové zahájili po celé délce fronty ofenzivu, která měla za následek rozklad rakousko-uherské armády. V jejím průběhu se zhroutil také sama podunajská monarchie, na jejichž troskách dne 28. října 1918 vznikl samostatný československý stát. Dne 3. listopadu 1918 generál pěchoty Viktor Weber von Webenau podepsal ve Ville Giusti nedaleko Padovy příměří jménem již neexistující říše.

Téhož večera dorazila zpráva také do Sossana. Poručík Jeroným Holeček od 6. roty II/35. stř. pluku byl zrovna na odchodu z místní hospůdky, když venku zaslechl zprvu nerosrozumitelný křik, měnící se v radostnou novinu: „Pace! Mir! Příměří! Armistizio!... Naše hospoda znovu se naplnila lidmi všeho druhu. Italové už jásalí nad mírem. Čechoslováci byli tím více v rozpacích, neboť každý by se byl rád otázel, jak se to skončilo a jak to dopadá s nimi... V hospodě bylo jako o tancovačce, až na to, že ženských tu snad vůbec nebylo. Nikdo si nesesedl. Vojáci a civilisté tvořili celek, třebaš různorodý, zaujatý jednou věcí. Hulilo se ovšem nezřízeně, z vlastního i cizího tabáku: bavčilo slavnostně. Brzy elektrické lampy jen mdle a mátožně prosvítávaly oblakem dýmu...Škoda z nás krčmáři nezvešla.“²⁰

Válka na italské frontě skončila. Legionář Josef Poledňák už neměl možnost do posledních bojů po boku Italů zasáhnout. Osudný střet jej tak čekal až na hranicích mladé Československé republiky, ovšem nepředbíhejme. Na počátku listopadu se celá československá divize soustředila v okolí města Padovy. Druhý prapor 35. střeleckého pluku se tak přemístil do S. Giacoma, vzdáleného zhruba 5 kilometrů jihovýchodně od místa podpisu příměří.

Klidnější doba umožnila v polovině měsíce reorganizaci československých jednotek na armádní sbor o dvou divizích, reflektující nárůst počtu nových dobrovolníků. Josef Poledňák se v této souvislosti dočkal 18. listopadu povýšení z desátníka na četaře.²¹ Souběžně vznikaly také dosud chybějící oddíly jezdecké a dělostřelecké, takže po dokončení rozsáhlých změn byla celková síla armádního sboru odhadována na 19 tisíc mužů.

V listopadu se k legionářům donesly první zprávy z Československa, hovořící o obtížích nové vlády v převážně německých pohraničních oblastech, ale také na Těšínsku a Slovensku. Všichni tak netrpělivě očekávali rozkaz k odjezdu do vlasti.²² Než k tomu však došlo, měli legionáři možnost se poprvé prezentovat před italskou veřejností jako vojáci samostatného československého státu.

Na 8. prosinec byla naplánována slavnostní přísaha československého armádního sboru v Padově, spojená s předáním praporů jednotlivým plukům. Ohromné přehlídce na padovském náměstí Prato della Valle přihlížel italský král Viktor Emanuel III., řada vyšších důstojníků včele s „Neporaženým“ vévodou z Aosty a zástupci ostatních dohodových států. Za československou diplomacií byli přítomni Dr. Lev Borský a vojenský přidělenec kapitán Jan Šeba, který předčítal text přísahy. Následovala ceremonie předání praporů šesti československým plukům u tribuny s významnými hosty.²³

Dnes již nevíme, jestli byl Josef Poledňák členem čestné stráže, která před zraky italského krále přebírala prapor pětaticátníků, ve vzpomínkách dalšího legionáře se ovšem

20 Holečkův román je obecně velmi cenným a čtivým pramenem, popisujícím každodenní život pětaticátníků několik posledních týdnů před odjezdem do vlasti. Jeroným HOLEČEK, *Návrat, kus legionářské epopeje*, Brno 1933, s. 16.

21 VÚA – VHA, LegOS, Josef Poledňák.

22 Václav FLEISCHMANN, *Paměti lékaře 1910–1920*, Praha 2002, s. 430.

23 F. BEDNAŘÍK, *V Boj*, s. 885–888.

dochovala slova, která měl pravděpodobně po skončení slavnosti pronést k bratřím: „*Do-stáváme prapor. Bílá barva snoubí se s červenou. Ať bílá barva je nám všem znakem ho-lubičí čistoty! Ať neposkvrní se hanbou, zbabělostí či nečestným chováním. Červeň hlásej vám sílu a moc odporu! Ať prapor náš letem Sokola se rozletí a ocelovými spáry v nepříteli se zaryje! Vždyť pravda vítězí! Vneseme prapor náš do samostatného našeho státu! Vpřed za ním, za pravdu a vítězství! Ať se prapor náš nikdy nesklání, ale hrdě v čele našem vlaje! Vljaj prapore, vlaj, hlásej naši lásku k vlasti!*“²⁴

Ještě před odjezdem proběhla další vlna povyšování, v jejímž důsledku se důstojnický sbor stal většinou československým.²⁵ Do čela II. praporu byl postaven rotmistr František Melichar, Josefa Poledňáka čekalo 15. prosince povýšení do hodnosti strážmistra.²⁶ Čerstvě povýšený se také následující den zúčastnil přehlídky pluků 6. divize před prezidentem Tomášem Garrigue Masarykem, který se přes Itálii vracel do vlasti.

Než zemí opustil, vydal formou rozkazu prohlášení ke všem italským legionářům: „*Přišel jsem k Vám v poslední okamžik před Vaším odchodem domů, část už jste doma. Chci Vám jen říci, že Vám doma nastává čestný a zodpovědný úkol – být s bratry z Francie prvou záštitou našeho státu. Dovolenu budete mít po částech a ne příliš dlouhou, protože Vás potřebujeme. Co jsme započali a čeho jsme dosáhli za hranicí, co jste národu vybojovali, Vy musíte teď dokončit a doplnit doma. Očekávám od Vás, jako doposud, vzornou demokratickou disciplínu. Vzpomeňte svých bratří na dálné Rusi a přinesete s lehkostí poslední oběť.*“²⁷

Návrat do vlasti

Přeprava československého armádního sboru z Itálie – bezmála 20 tisíc vojáků včetně techniky a trénu – do Československa byla o to náročnějším logistickým počinem, se děla v podmínkách válkou vyčerpané Evropy. Překážkou byla poničená infrastruktura, nedostatek dopravních prostředků i zásob potřebných k přepravě. Na cestu byli vojáci dovybavováni kabáty (místo do té doby používaných pelerín), zimním prádlem a druhým párem bot, což lépe odpovídalo chladnějšímu středoevropskému podnebí a nastupující zimě.

Celkem 67 železničních transportů v průběhu prosince přepravilo celý armádní sbor na území republiky.²⁸ Legionáři z Itálie tak byli první částí československého revolučního vojska, která se vrátila do vlasti, následována v lednu 1919 transporty francouzské legie.

Pětatřicátý pluk byl přepravován jako poslední, a tak na Poledňákovu 5. rotu 35. střeleckého pluku vyšla řada při 54 transportu. Vyrazit mohl po dvou možných trasách vedoucích přes Rakousko – severní alpskou cestou přes Trento-Toblach/Dobbiaco-Villach nebo jižní Treviso-Tarvisio-Villach, a odtud pak dále přes Sant Michael a Steyr do Českých Budějovic, kam dorazil po několika dnech. Těžko si dnes lze představit nadšení a radost legionářů z návratu do samostatného státu. Poledňák své pocity popsal svým nejbližším

24 *Upřímná vzpomínka*, Legionářská stráž roč. 11, č. 29–30, 3. 7. 1931, s. 4.

25 Do té doby byla nejvyšší hodnost čs. důstojníků poručík, vyšší hodnosti zastávali důstojníci italsí.

26 Ekvivalentem rotmistra italské legie byla v meziválečné čs. branné moci hodnost kapitána, strážmistr pak odpovídal hodnosti praporečká, tedy nejvyšší poddůstojnické hodnosti (dle hodnostních tříd užívaných od r. 1925).

27 F. BEDNAŘÍK, *V Boj*, s. 889.

28 Tamtéž, s. 890–891.

v dopise z 29. prosince 1918: „*Libám vás všechny co svobodný vojín na svobodné půdě. Radostí se chvěji. Jásám. Jsem hrd, že jsem docílil vyššího stupně co Čechoslovák.*“²⁹

Na rozdíl od svých bratrů z Francie na italské legionáře nečekalo slavné uvítání v Praze, neboť bylo nutné zajistit státní suverenitu a pořádek na Slovensku. Legionáři ihned přesedali do československých souprav a mířili přes Jihlavu, Třebíč a Brno dále na východ: „*Cesta na Slovensko byla triumfální cestou našich legií, obyvatelstvo ve všech stanicích nadšeně vítalo transporty zahraničních bojovníků.*“³⁰

Dne 31. prosince 1918 dorazil pětaticátý pluk do Žiliny a ubytoval se v barácích bývalého zajateckého tábora. Významnější událostí bylo přehlédnutí celého pluku dr. Vavrem Šrobárem, ministrem s plnou mocí pro Slovensko, který se svým úřadem tehdy sídlil ve městě. Jinak byl začátek ledna věnován lehkému výcviku a odpočinku. Někteří legionáři dostali dvoudenní dovolenou ke krátké návštěvě rodiny. Jestli se do rodného města vydal nakrátko také Josef Poledňák, bohužel nevíme.

Československo-polský spor o Těšínsko

Mezitím se vyostřila situace na sousedním Těšínsku, jehož území bylo od roku 1327 součástí českých zemí. V 19. století zažil tento region demografickou explozi spjatou zejména s rozmachem kovodělného, hutního a těžního průmyslu.

S rozvojem národních hnutí pak lze nejspíše na počátku 20. století vysledovat stopy zápasu o etnické hranice tehdy ještě pohraniční, okrajové části Rakousko-Uherska, mezi Čechy a Poláky. Rozpadem habsburského soustátí přerostl tento vnitropolitický zápas o národní hranici na krajji mnohonárodnostního impéria v mezinárodní spor mezi nástupnickými státy – Československem a Polskem.

Napětí v regionu vedlo na počátku listopadu 1918 k uzavření prozatímní dohody o rozdělení sfér vlivu mezi místními národními výbory. Dohoda měla dočasný charakter a konečné vyřešení sporu přenechávala centrálním vládám. Československá strana při vyjednávání argumentovala historickým právem, potřebností průmyslového zázemí a Košicko-bohumínské dráhy, důležité spojnice mezi českými zeměmi a Slovenskem.

Polská strana naopak poukazovala na předválečné výsledky sčítání lidu z roku 1910, podle něhož se většina obyvatelstva hlásila k polské obcovací řeči.³¹ Odkládání konečného rozhodnutí společně se zhoršující se situací v kraji nakonec vyústilo v ozbrojený konflikt.

První válka Československa

V rozporu s předchozí úmluvou Polsko ohlásilo na 26. ledna 1919 na území pod svou kontrolou volby do Ústavodárného Sejmu a odvody do polské armády. Fakticky se jednalo o výkon státní svrchovanosti na dosud sporném území. Československo se po nezodpovězeném protestu rozhodlo území Těšínska vojensky obsadit. Do čela československých sil byl jmenován podplukovník Josef Šnejdár, který se před začátkem nepřátelství po-

29 *Upřímná vzpomínka*, Legionářská stráž, roč. 11, č. 29–30, 3. 7. 1931, s. 4.

30 VÚA – VHA, Italská legie (dále jen IL), p. pl. 35 – velitelství, Ka 6, František MORAVEC, Historie pěšího pluku č. 35 italských legií, s. 13.

31 Dle údajů z r. 1910 se z celkového počtu 426 667 obyvatel Těšínska hlásilo k polské obcovací řeči 233 850 (54,8%), české 115 604 (27,1%) a německé 76 916 (18,1%). Samotný klíč obcovací řeči, jakož i samotný průběh sčítání, byl již ve své době podroben těžké kritice a jeho směrodatnost pro určování národnostního charakteru obcí i regionu zpochybněna. Dan GAWRECKI, *Jazyk a národnost ve sčítáních lidu na Těšínsku v letech 1880–1930*, Český Těšín 2017, s. 92.

kusil intervenovat v Těšíně u polského velitele, plukovníka Franciszka Ksawery Latynika, a přimět jej k vyklizení území bez boje. Přestože byl plukovník Latinik v početní nevýhodě, neboť větší část polských jednotek tehdy válčila na východě s Ukrajinci, rozhodl se s nepočetnými silami obsazené území bránit.

Čechoslováci zahájili svůj postup 23. ledna 1919 ze dvou směrů. Hlavní skupina vedená třemi prapory 21. střeleckého pluku francouzské legie, vojáky prvotřídně vyzbrojenými a zocelenými boji na západní frontě, podpořenými třemi prapory domácího vojska – 54. pěším plukem z Olomouce, 93. pěším plukem ze Šumperku a 17. mysliveckým praporem z Fryštátu – a dvěma dobrovolnickými prapory, Bohumínským a Orlovským, vyrazily odpoledne ze severozápadního směru od Moravské Ostravy ve dvou proudech na Bohumín-nádraží a Orlovou.

Vedlejší úder, jehož účelem bylo roztržít polskou obranu, měl být veden od jihu přes Jablunkovský průsmyk. Nejbližší vojenské jednotky tvořily Poledňákův II. a III. prapor 35. střeleckého pluku posádkou v Žilině.³² Ty byly posíleny o 2. baterii³³ 1. dělostřeleckého pluku. Celá bojová skupina pod vedením rotmistra Julia Aujeského vyrazila večer téhož dne ve dvou vlnách směrem k hranicím.

Přes poškození trati u Jablunkova legionáři následující den úspěšně postoupili zasněženým údolím až do Bystřice nad Olší. Neměli ovšem žádné spojení s vrchním velitelstvím, které nemohli o svém postupu informovat. Velitelství tak mělo k dispozici pouze mylnou zprávu o těžkém poškození tunelu u Jablunkova, vyžadujícím několikadenní opravu, a proto nařídilo celé skupině po kurýrovi ze Žiliny zdlouhavý přesun zpět přes Vlárský průsmyk – Přerov a Moravskou Ostravu do nových východních pozic u Frýdku. Jelikož v první fázi bojů byly na čele postupu roty III. praporu 35. střeleckého pluku, nedostal se Josef Poledňák během této operace do akce.

Po dvoudenní přepravě dorazila 26. ledna ráno skupina do Moravské Ostravy, kde podplukovník Šnejdárk osobně vydal rotmistru Aujeskému další rozkazy. Zatímco hlavní síly toho dne sváděly tvrdé boje u Zebrzydowic a Stonavy, bojová skupina 35. střeleckého pluku se přesunula do Dobré u Frýdku, odkud druhý den ráno zahájila postup na Těšín.

Polské oddíly se z města již dříve stáhly, takže byli italská legionáři po vojácích jindřichohradeckého 75. pěšího pluku druzí, kteří v poledne bez boje vkročili do sídelního města těšínských knížat. Obsazením Těšína skončila aktivní úloha legionářů 21. střeleckého pluku, kteří byli po prodělaných bojích ponecháni v záloze. Do čela připravované ofenzivy proti polským obranným pozicím na Visle tak měly být nasazeny posily domácího vojska společně s italskými legionáři 35. střeleckého pluku.

Následující dva dny jednotky věnovaly upevňování východních pozic za Těšínem. Docházelo také ke střetům předních hlídek a dělostřeleckým soubojům. Poledňákův II. prapor tehdy vykonával strážní službu ve městě, zatímco III. prapor zaujímal jižní úsek československých linií v prostoru Bažanovice – Děhylov – Kojkovice a Trinec. Dne 29. ledna převzal velení celé skupiny rotmistr František Melichar, který se vrátil z dovolené a byl služebně starší než velitel III. praporu 35. střeleckého pluku rotmistr Aujeský. Týž den se

³² Velitelství pluku společně s I. praporem odjelo 21. ledna 1919 do Košic. Podobně, jako se velení čs. sil zřekl velitel 21. stř. pluku pplk. Antoine Charles Philippe Gillain s odůvodněním, že Francie se nenachází ve válečném stavu s Polskem, nevelel italským legionářům v těchto bojích velitel 35. stř. pluku plk. Ettore Grasselli. VÚA – VHA, IL, P. Pl. 35 – velitelství, Ka 6, F. MORAVEC, Historie pěšího pluku č. 35.

³³ Organizační jednotka dělostřelectva rovnocenná rotě u pěchoty. V užším slova smyslu skupina dvou a více kanónů nebo houfnic koordinujících palbu na stejný cíl.

do bezprostředního zápolí u Bažanovic vydal se svým II. praporem také strážmistr Josef Poledňák. Druhý den měly být oba prapory nasazeny do ofenzivy s cílem zlomit polskou obranu na řece Visle a obsadit její neuralgický bod – město Skočov.

30. ledna 1919

Zima roku 1919 byla neobvykle tuhá. Obzvláště tento den dosahoval třeskatý mráz – 26 °C a přes hustě zasněžená pole dul ostrý vítr: „*Silnice a polní cesty byly pokryty silnými vrstvami sněhu a ledu, což téměř úplně znemožňovalo užívání těžkých aut nákladních k dopravě stříeliva a potravin. Na silnici z Těšína do Skočova, velmi pahorkaté, bylo místy tolik ledu uhlazeného větrem, že značně vázl i pohyb lehkých vozů praporek trénu.*“³⁴

Úkolem podskupiny rotmistra Melichara, složené z I. (v přesunu z Těšína),³⁵ II. a III. praporu 35. střeleckého pluku, podporovaných dvěma dělostřeleckými bateriemi,³⁶ bylo dosáhnout Visly na linii Harbutovice – Dolní Bladnice – Ustroň a následně provést obchvat levého křídla polského vojska do týlu. Východištěm útoku byla linie mezi kopcem Chelm a Holešovem (Goleszów, Polsko) – všeobecný útok měl být zahájen v 7 hodin ráno. Třetí prapor, nacházející se již dříve v prostoru, měl za úkol obsadit výšinu Chelm a vyčkat do příchodu druhého praporu a obou baterií. Jelikož měl ale rotmistr Aujeský zprávy, že před sebou až k Visle nemá žádné nepřátelské oddíly, zahájil již v 6 hodin postup k řece přes Horní Kozákovice k Nierodzinu.

Velitel podskupiny rotmistr Melichar se štábem mezitím zaujal pozici na kótě 419 – Chelm, odkud měl výborný rozhled na celou rovinatou oblast útoku. Dělostřelecké baterie se rozložily severně od Bažanovic, připraveny palbou podporovat postup pěchoty. Poledňákův druhý prapor bez boje v ranních hodinách obsadil Holešov a okolo sedmé pokračoval v postupu na severovýchod podél železnice ke Skočovu. Oproti původním dispozicím se postup operativně obrátil severněji proti polské obraně před Skočovem, přičemž II. praporu bylo vykázano levé křídlo, kde měl udržovat spojení s částmi píseckého 11. pěšího pluku, zatímco III. prapor byl na pravém křídle, dotýkající se nejvýchodnějšími rotami břehu Visly (viz mapa č. 2).

Proti II. praporu 35. střeleckého pluku hájily polské pozice od Kyselova až k železniční trati na Skočov vojáci III. praporu 28. pěšího pluku z Lodže pod velením kapitána Stanisława Skwarczyńskiego. Byli vyzbrojeni a vystrojeni po německém vzoru a ve srovnání s ostatními oddíly plukovníka Latinika patřili k nejlépe vycvičeným jednotkám, což ostatně uznale potvrdil po bojích také podplukovník Šnejdárk.³⁷ Přes špatné povětrnostní

³⁴ VÚA – VHA, IL, P. Pl. 35 – velitelství, Ka 6, F. MORAVEC, Historie pěšího pluku č. 35, s. 19.

³⁵ První prapor 35. stř. pluku byl odvolán z Košic a do akce se zapojil až v odpoledních hodinách dne 30. ledna 1919.

³⁶ I. baterie 19. plzeňského pluku vyzbrojena 8 cm polními kanony vz. 1905/08 (možná však již modernizovaným vz. 17) a 2. baterie 1. děl. pluku vyzbrojena 10 cm lehkými houfnicemi vz. 14. V dřívějších pramenech a mapových přílohách se často uvádí namísto pražské baterie legionářská 3. baterie 6. leg. divize, ovšem jedná se zřejmě o mýlku. Od počátku byla skupině 35. stř. pluku vyčleněna 2. pražská baterie, kterou správně na pozicích uvádí jak kronika 1. děl. pluku, tak poznámky kap. Václava Volfa, který velel jedné z baterií italské legie. Potvrzuje to ve svém hlášení i rtm. Melichar, když hovoří o polní baterii a baterii 10 cm houfnic (výše uvedená leg. baterie byla vyzbrojena polními kanony). Karel KAVENA, *Dějiny dělostřeleckého pluku 1 Jana Žižky z Trocnova v ruské revoluci a ve vlasti*, Praha 1937, s. 712, 714–717; Archiv Jiřího Charfreitaga, pozůstalost divizního generála Václava Volfa; VÚA – VHA, IL, P. Pl. 35 – velitelství, Ka 6, deniky, Hlášení majora Františka Melichara, velitele 35. stř. pluku.

³⁷ „Z Łodzi przyjechał batalion piechoty Wehrmachtu. Serce rosło, jak się patrzyło na tych żołnierzy. Mieli

podmínky postup probíhal uspokojivě. Okolo 9 hodiny již 7. rota II. praporu obkličovala polskou pozici zhruba 1,5 kilometru východně od zmíněné vsi na kótě 340 (viz mapa č. 2), kterou následně „brilantním náparem“ dobyla.³⁸ Tím byla polská obranná linie prolomena a legionářům se otevírala možnost postupu na skočovské nádraží, vzdálené zhruba 2,5 kilometru.

Ve štábu plukovníka Latinika tato zpráva vyvolala nemalé pozdvižení. Sám Latinik se ji dozvěděl na cestě k nádraží, kde se chystal přivítat v noci přibylé posily II. praporu 7. pěchotního pluku (polských) legií. Zprávu o vážné situaci na jižním křídle mu předal vyčerpaný podporučík, který zdolal téměř tři kilometry dlouhou cestu ke Skočovu během. Na nádraží se velitel polských sil telefonicky spojil se štábem, přikázal vrhnout proti průlomu posily a současně nařídil dělostřelecký přepad lesa, kterým se českoslovenští legionáři prodírali kupředu.

Latinik vzpomínal: „Potem udaliśmy się do bataljonu mjra Godziejewskiego, który właśnie na bocznym torze kończył wywagowanie. Dwie kompanje stały prawie gotowe do odmarszu, uzupełniano jeszcze zaopatrzenie w amunicję, i nim zjawil się dowódca, przemówił do żołnierzy, że właśnie na czas przybyli, bo nieprzyjaciel przelamał front. Wyruszyli natychmiast do przeciwnika, tylko chłopcy sprawcie się dobrze. Radość i zrozumienie swego chlubnego zadania wyrazili jednym tylko słowem: Hurra!“³⁹

Boj o Kyselov – nejtvrdší střet ofenzivy na Visle

Úspěšný průlom ovšem zapříčinil, že se sedmá rota II. praporu 35. střeleckého pluku dostala příliš kupředu a ztratila spojení s ostatními částmi. Navíc se mezi legionářským II. praporem a částmi píseckého praporu ocitla dobře opevněná ves Kyselov, která byla „jako klín vražena mezi levé křídlo naše a pravé 11. p. pluku, který pro nemožnost postupu nemohl z místa“.⁴⁰ Nevelkou vesnicí na mírném návrší silně hájily dvě roty pěchoty a 6 kulometů ukrytých v domech. Kulometná družstva odtud měla skvělý rozhled, neboť z výšiny dobře kontrolovala okolní zasněžená pole.

Podle zpráv nad bojištěm panovala modrá obloha a zářivé slunce, takže střelecké rojnice Čechoslováků s minimální možností krytí byly snadnými cíli a ocitly se pod hustou palbou nepřítele. Třetí setnina⁴¹ píseckého praporu pod vedením setníka Bayerheimera, útočící od západu přímo na Kyselov, nebyla schopna postoupit dále.⁴² Svízelná situace ne

za sobą półtora roku normalnego pokojowego szkolenia, pod niemiecką ręką, toteż byli tak wycwiczeni na wszystkie strony, że budzili nasz podziw. Czy to w mustrze pieszej, czy chwytach bronią, czy w zachowaniu na zewnątrz, pokazywali klasę, jakiej nie widzieliśmy od dawna.“ Tadeusz Saryusz BIELSKI, *Wspomnienia legionisty, kapitana artylerii konnej, uczestnika pięciu wojen*, Kraków 2019, s. 218–220. Srov. Šnejdárk ve své zprávě používá pro jednotky vycvičené a vystrojené po německém vzoru termínu „Poznańci“. Jde patrně o zjednodušení dle hlavního města německého záboru Polska, přičemž fakticky šlo o vojáky z okolí Lodže (28. pěší pluk) a severního Mazovska (7. legionářský pluk) viz „Poznańci – velmi ukázněni a v boji houževnatí“. VÚA – VHA, Pozůstalost generála Josefa Šnejdárka, ka K, II – Celková zpráva plk. Šnejdárka o Těšínském konfliktu.

38 Tamtéž, IL, P. Pl. 35 – velitelství, Hlášení mjr. Františka Melichara.

39 Franciszek Ksawery LATINIK, *Walka o Śląsk Cieszyński w r. 1919*, Cieszyn 1934, s. 75.

40 VÚA – VHA, IL, P. Pl. 35 – velitelství, Hlášení mjr. Františka Melichara.

41 Setnina byl zastaralý český výraz pro rotu, pro větší autentičnost ponecháváme v původním znění pramenů.

42 *První boje jedenáctého pluku o území naší republiky*, Písecké listy, roč. 24, č. 6, 8. 2. 1919, s. 4.

Mapa č. 2

unikla pozornosti štábu legionářské podskupiny, který boj pozoroval z výšiny Chelm: „*Velitel skupiny Melichar nařídí tudíž, aby Kyselov vzat byl 5/35 rotou obchvatem zprava*“.⁴³

Pátá rota rotmistra Josefa Filipa, na jejímž levém křídle byla četa strážmistra Josefa Poledňáka, se stočila doleva a zahájila postup do mírného kopce podél cesty z Godišova vstříc opevněným stavením v Kyselově. Polští obránci 28. pěšího pluku zakoušeli těžké časy – čelili nyní náporu ze dvou směrů, docházela jim munice, navíc se na ves koncentrovala palba československých baterií.⁴⁴

Kyselov byl ostatně ostřelován již třetí den,⁴⁵ řada domů byla v plamenech a civilní obyvatelstvo, pokud dříve neuteklo, našlo útočiště ve sklepě místní školy. Dramatickou situaci

43 VÚA – VHA, IL, P. Pl. 35 – velitelství, Hlášení mjr. Františka Melichara.

44 Na silně bráněnou pozici mohly tehdy pálit nejméně tři baterie. Z úseku setníka Klimeše to byla 1. baterie 1. děl. pluku. Z Melicharova pak zmíněná 1. baterie 19. děl. pluku a 2. pražská baterie. Dohromady tedy 8 polních kanónů a 4 lehké houfnice. Některé prameny uvádějí u Klimešova úseku ještě 4. baterii 6. leg. děl. pluku a kapitán Wolf dokonce naznačuje palbu leg. oddílu 15 cm těžkých houfnic přímo na Kyselov. Dle Vondráčka však oddíl neměl střílivo a navíc teprve budoval ložisko pro houfnice za Těšínem. Archiv J. Charfreitaga, pozůstalost V. Volfa. Srov. Karel VONDRÁČEK, *Boje na Těšinsku v r. 1919*, Vojensko-historický sborník, roč. 2, sv. 1, 1933, s. 172.

45 Již 28. ledna 1919 zde byl při dělostřeleckém útoku těžce raněn ppor. Ferdynand Kotas, který svému zranění následně podlehl v polní nemocnici ve Skočově. Jeho pohřeb se konal právě 30. ledna v době nejtvrdějších bojů o Kyselov. Na poli pod kostelem, ve kterém se konal obřad, stála nejtěžší polská baterie (2x 15 cm těžké houfnice), která během obřadu ustavičně páčila na kyselovský úsek, až se třásla okna v kostele. Karol GRYZ, *Z pamietnika wojennego*, Posel Ewangelicky, roč. 21, č. 3, 18. 1. 1930, s. 2.

zachytil tehdejší školní ředitel Karol Pytel: „*Slychać ustawiczne strzały armatnie, karabinowe, karabinów maszynowych i granatów ręcznych. Granaty biją w mury szkolne. Słyszymy jak leci szkło z okien w klasie. Raz za razem biją granaty do szkoły. ...Wyjść z piwnicy nie można bo kule świszczą w sieni. Wtem slychać wybuch granatu w sieni, trzask spadających cegieł. Granaty czeskie, których padło na budynek szkolny około 20, przebiły zewnętrzny mur do klasy w dwóch miejscach, rozbiły także mur z klasy do sieni, a obecnie odłamki tychże padają na schody do piwnicy. Z krzykiem wpadają do piwnicy nasi żołnierze, mówiąc, że brak im amunicji. Na schodach do piwnicy pada martwy sierżant wojsk polskich 38 p. p. z Łodzi (serżant Mieczysław Mackiewicz, pozn. aut.). Dwaj ranni krzyczą i zmilowanie. Kobiety krzyczą i lamentują, dzieci płaczą. Jeszcze jeden granat uderza w mury szkoły. Ktoś krzyczy: „Piwnica się wali” i wszystko ucieka z piwnicy na ślepo, nie zważając już ani na granaty, ni na rżegotanie karabinów maszynowych.*“⁴⁶

Mimo pěchoty, kulometných rot⁴⁷ a vydatné dělostřelecké podpory byl do útoku v rámci legionářské podskupiny nasazen také oddíl plamenometů. Zhruba v 11.30 hodin, tedy právě v době bojů o kyselovskou výšinu, padl zasažen do hlavy příslušník oddílu Josef Makovec.⁴⁸ Tehdy byl také písecký prapor zesílen záložním praporem 13. střeleckého pluku, který ihned vyslal ke Kyselovu jednu rotu. Současně dorazil na nádraží v Holešově s notným zpožděním I. prapor 35. střeleckého pluku,⁴⁹ který však nebyl použit jako záloha nasazených jednotek, ale byl vyslán k zajištění jižního křídla obsazením Ustroně.

Také nepřítel přisouval na bojiště čerstvé posily, ironií osudu tak byla do kyselovského úseku vyslána 8. rota pluku země tarnovské, mezi jejímiž vojáky se mohli nacházet bývalí Poledňákoví spolubojovníci ze sedmapadesátého pluku zaniklé rakousko-uherské armády.⁵⁰ Rotmistr Josef Filip vzpomínal: „*Pátá rota měla direkci na Kyselov, první pílrota ležela v řetězu na stráni před Kyselovem. Pravé křídlo řetězu, kde řádil starý lišák Bérta, dopracovalo se hodně vysoko ke Kyselovu, ovšem značně práci usnadnilo dělostřelectvo, jež sumulo před ním clonu, kdežto levé křídlo (Poledňákovo, pozn. aut.) uvázlo v dolince u potůčku, nemohouc ku předu pro silný oheň z polského kulometu.*“⁵¹ Sotvaže se však první

46 Osobní archiv Jana Wybrańca, PYTEL, Karol: Kronika szkoły w Kisielowie. Srov. „*W południe puścili Czesi cały deszcz granatów i szrapneli na gmine. Ośm granatów padło do budynku szkoły zupełnie zniszczone. Uszkodzono dziewięć domów mieszkalnych, od kul zginęło kilka krów i trzy konie. Rannych jest kilka osób cywilnych... Z naszych jest 4 zabitych, jeden lekko ranny, z cywilnej ludności jedna dziewczyna szkolna ciężko ranna.*“ Wojciech JANIK, *Bitwa pod Skoczowem 28–30 stycznia 1919 roku, geneza, przebieg, skutki*, Cieszyn 1999, s. 95.

47 Vydatně útok podpořila zejména kulometná rota I/11.p. pluku, která toho dne vystřelila na 38 000 nábojů. K. VONDRÁČEK, *Boje na Těšínsku*, s. 170.

48 VÚA – VHA, LegOS, Josef Makovec (1899–1919), úmrtní list.

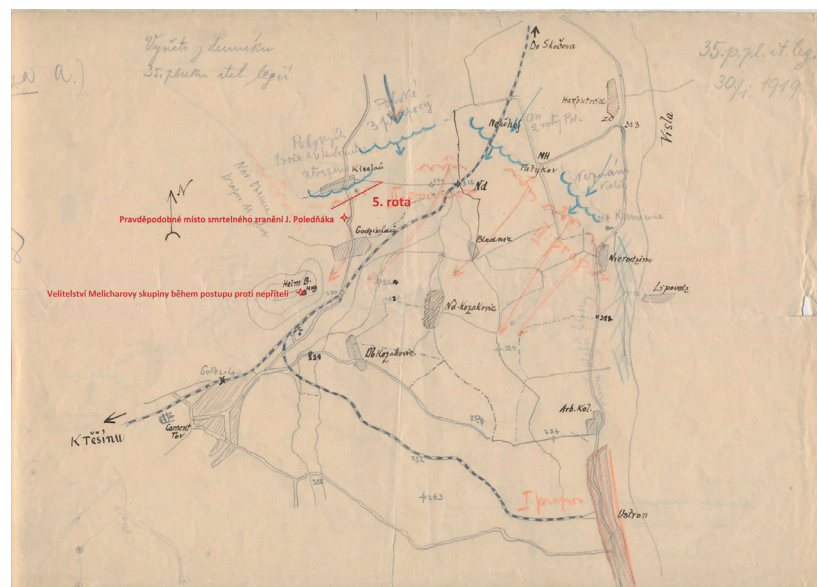
49 Po zdrženích na předchozích stanicích dorazila souprava s I. praporem do Těšína teprve kolem 8.30, kdy už rotý II. praporu byly v kontaktu s nepřítelem na frontě u Kyselova. Další přesun směrem k Holešovu probíhal velmi opatrně, navíc nebyl prost závažného nedorozumění: „*Náhle se strhl křik, že proti nám jede pancéřák. Vrata vagonu byla otevřena k jihu. Horem pádem brí jali se vyskakovati na louce a z pěkného příkopu zahájili palbu. Oba vlaky začaly couvat. Různé mávání a vysvětlování a zas dlouho to trvalo, než se ukázalo, že nám nebylo třeba strážet.*“ Po vyjasnění dorazil I. prapor do Holešova až po poledni. Sbírká ČsOL, J. Holeček, *Boje na Těšínsku v r. 1919, 1931*, s. 3. Srov. Jeroným HOLEČEK, *Návrat*, Praha 2019, s. 224.

50 Ještě symboličtější je případ těšínského 100. p. pluku, kterému dokonce za války velel nynější velitel polských sil plk. Latinik a jehož bývalí příslušníci, většinou rodáci z Těšínska, se ocitli v tomto konfliktu na obou zneprátených stranách.

51 J. FILIP, *Nejvyšší česká obchodní škola*, s. 2.

družstva páté roty přiblížila k urputně hájené vsi, musela sedmá rota na pravém křídle začít ustupovat před polskou přesilou.⁵²

V této nejkritičtější chvíli, kdy se také 3. setnina píseckého praporu probíla od západu až na okraj Kyselova,⁵³ posílá strážmistr Josef Poledňák následující hlášení: „Levé křídlo naší roty nemůže vpřed frontálně – t. j. moje četa a kulomet, prosím o zasažení posilou do levého boku.“⁵⁴ Pět minut po daném hlášení byl smrtelně zasažen střelou do míchy.⁵⁵ Těžce raněného ho legionáři odnesli do zápolí a následně převezli do záložní nemocnice v Těšíně. Okolodruhého hodiny odpoledne se již nepřítel přisunem dalších jednotek dostal v úseku útočící Melicharovy skupiny do početní převahy a přešel do protiútok. Rotmistr Melichar proto nařídil ústup na linii kót 419 (Chelm), 338, Dolní Kozákovice, 324 – Visla (viz mapa č. 3).

Mapa č. 3

52 Rotmistr Melichar odhadoval sílu polského protiútok na tři prapory, ovšem ve svém odhadu se zmýlil, neboť k posílení vytyčeného úseku mohla nastoupit pouze rota 28. p. pluku, která byla předtím zatlačena legionáři z kóty 340, dále pak záloha úseku v podobě 8. roty 16. p. pluku a část II. praporu 7. pluku legii mjr. Godziejewskiego, která vyrazila do boje rovnou ze skočovského nádraží podél trati. VÚA – VHA, IL, P. Pl. 35 – velitelství, Hlášení mjr. Františka Melichara. Srov. F. K. LATINIK, *Walka o Śląsk Cieszyński*, s. 71–80.

53 Dle některých českých pramenů jej píseční vojáci dokonce přechodně dobyli. Viz Artur PEKÁREK, *Obsazení Těšína a útok na Skočov*, *Vojenské rozhledy*, roč. 5, 1924, č. 4, s. 177. Srov. *První boje jedenáctého pluku*, *Písecké listy*, roč. 24, 1919, č. 6, s. 4.

54 *Upřímná vzpomínka*, *Legionářská stráž*, roč. 11, č. 29–30, 3. 7. 1931, s. 4.

55 „Tam také byl těžce raněn Józsa Poledňák – nejlepší z nejlepších.“ J. FILIP, *Nejvyšší česká obchodní škola*, s. 2.

Nástup polských posil byl natolik rozhodný, že ústup středu Melicharovy skupiny (9. a 10. rota III. praporu 35. střeleckého pluku) proměnil v útěk. Kritickou situaci zachránila až III. rota I. praporu, když rotmistr Holeček obrátil své muže pochodující k Ustroni proti útočícím jednotkám a obnovil pořádek mezi ustupujícími legionáři.⁵⁶ Vytyčenou linii se následně podařilo udržet až do večera.

Boj o Kyselov byl nejkrvavějším střetem ofenzivy na Visle. Celkem toho dne z Melicharovy skupiny padlo nebo na následky zranění zemřelo 8 legionářů, z nichž 6 připadlo na II. prapor, tedy na kyselovský úsek. Kromě smrtelně raněného strážmistra Poledňáka padl od páté rotý střelec František Němeček, ze šesté desátník Jaroslav Holub a střelec Bohumil Kotrč a od sedmé, která se vyznamenala dobytím kóty 340, střelci František Brázdil a Štěpán Černý. Raněno bylo 22 legionářů, mezi nimiž byl i velitel čety šesté rotý, poručík Josef Žák. Hůře na tom byl písecký prapor – padlo 11 mužů,⁵⁷ z větší části z třetí setniny, která útočila přímo na ves. Raněno bylo 14 vojáků a dalších 17 muselo na obvaziště s omrzlinami a nemocemi. Z polských obránců Kyselova padl poručík Waclaw Klinke a šest vojáků z lodžského 28. pěšího pluku,⁵⁸ přesný počet raněných není znám.

Uzavření příměří

Na nátlak dohodových mocností přikázala Praha zastavit bojové operace na Těšínsku. V pozdních hodinách 30. ledna 1919 vyslal podplukovník Šnejdárek k polskému veliteli parlamentáře s nabídkou příměří, která byla přijata. První válečný konflikt mladého Československa skončil z vojenského hlediska úspěchem, na dlouhou dobu však zkalil vztahy obou národů. Československé ztráty činily nejméně 49 padlých a 124 raněných, polské pak 92 padlých, 855 raněných a 813 nezvěstných vojáků. Na konečné rozhodnutí velvyslanecké konference z 28. července 1920, kterým bylo Těšínsko rozděleno mezi oba státy, neměla tato válka vliv.

Osud Josefa Poledňáka

V záložní nemocnici v Těšíně byli soustředěni ranění z posledních bojů u Visly. Počátkem února zde na následky zranění zemřeli tři italsí legionáři,⁵⁹ strážmistr Josef Poledňák mezi nimi navzdory svému vážnému stavu nebyl. Nejpozději při opuštění Těšína československým vojskem 26. února 1919 musel být převezen do nemocnice v Moravské Ostravě. Zbýval mu poslední měsíc života, během něhož jej navštěvovala jeho rodina, přátelé a blízcí.⁶⁰ Jeho posledním přáním bylo, aby byl pochován v rodném Valašském Meziříčí. Zemřel 27. března 1919 ve věku 28 let.⁶¹

Patrně nedorozuměním byl již po své smrti jmenován k 1. dubnu 1919 důstojnickým

⁵⁶ J. HOLEČEK, *Návrat*, s. 224–225.

⁵⁷ Padli od třetí setniny I/11. p. pluku: střelci Karel Ludvík, Josef Krbec, František Břečka, Karel Krasl, František Vít, František Bejček, Václav Kříž a Josef Vávra – všichni padli 30. ledna 1919 u Kyselova. Dále přišel písecký prapor o domobrance sedmé setniny Karla Maška, střelce první kulometné setniny Františka Vávru a Norberta Flodra.

⁵⁸ Seržant Mieczysław Mackiewicz a vojín Stanisław Banasik, Ignacy Pabich, Stefan Mistrz, Szmulski a Bolesław Kunte.

⁵⁹ Kromě zmíněných příslušníků 35. stř. pluku to byl také poručík 33. stř. pluku František Kašpárek, těžce raněný 2. února 1919 u Jistebné.

⁶⁰ Palacký roč. 9, č. 9, 4. 4. 1919, s. 4, 6.

⁶¹ V pramenech je uvedeno více dat v rozmezí jednoho týdne, my uvádíme nejčastěji se objevující datum.

čekatel (nejnižší důstojnická hodnost italské legie)⁶² a přeložen k 31. střeleckému pluku.⁶³ V některých záznamech je uváděn jako praporčík, častěji dokonce jako podporučík.

Na první pohled zmatečné údaje lze snadno vysvětlit. V zájmu sjednocení hodnostních systémů se k 7. červenci 1919 namísto specifické hodnosti důstojnického čekatela zavedla u italských legionářů hodnost praporčíka, odpovídající ostatním částem legii i domácího vojska.⁶⁴ Od roku 1920 byla namísto této hodnosti v československé branné moci zavedena pro nejnižší důstojnický stupeň hodnost podporučíka. Dodatečné zpracování Poledňákových osobních údajů vedlo k přepisování či rovnou uvedení aktuálně odpovídající hodnosti.

„Jožo, umíralš nerad, s myšlenkou, žes nevykonal pro vlast, cos vykonati chtěl. Všechna poslední Tvoje přání, Tvoje touhy, Tvé nesplněné ideály žijí dále v nás, kteří jsme Tě měli rádi! Naše drahé hory, všechno, co s měl tak rád a nač Jsi se ještě v posledních okamžicích těšil, Ti šeptá poslední pozdrav v neznáme končiny.“⁶⁵

Neznámý spolubojovník

Poslední rozloučení

Počátkem dubna se konal ve Valašském Meziříčí pohřeb, který „vyzněl jako manifestace lidu Valašského“.⁶⁶ Obřadu se účastnila řada důstojníků, čestný oddíl 31. pěšího pluku s hudbou, sokolská župa Palackého vedená župním starostou, sokolským kmetem Michalem Urbánkem a náčelníkem Františkem Chrastinou, akademický klub *Palacký*, spolek *Beseda*, všechny místní školy a hojné zástupy veřejnosti.

Takto poslední rozloučení zachytila sestra zesnulého legionáře Kamila Chytilová: „*Nejdojímavější byl okamžik, když při spouštění našeho hrdiny v hrob hrála hudba naši tak krásnou národní hymnu, pak zazpíval spolek Beseda s p. školním radou Navrátilem v čele báječný národní chorál. Za pluk se s ním rozloučil setník zdejší posádky p. Stloukal, rodák Těšínský. Pak několik p. řečníků se rozloučilo tklivými slovy s naším drahým Józou.“⁶⁷*

Hrob Josefa Poledňáka na hřbitově ve Valašském Meziříčí se v meziválečném období stal symbolickým místem. Svědčí o tom průběh zborovských oslav roce 1931, kdy se po odhalení pamětní desky na domě Leopolda Pospíšila, padlého u Zborova, početný průvod vedený bratry z valašskomeziříčské jednoty Československé obce legionářské vydal právě na obecní hřbitov, „*aby položením věnce na rov leg. br. Poledňáka, který padl na Těšínsku, byla uctěna památka všech legionářů, kteří padli na poli slávy, nebo zemřeli v osvobozené vlasti“*.⁶⁸

Přestože přesné místo jeho posledního odpočinku bychom dnes ve Valašském Meziříčí jen stěží hledali, jelikož starý hřbitov byl roku 1964 zrušen a na jeho místě vznikl městský park, vzpomínka na Josefa Poledňáka přežila díky snaze obnovené jednoty ČsOL Valašské Meziříčí do dnešních dnů. Jej úsilí bylo v uplynulém roce završeno odhalením pamětní

62 Osobní věstník čs. ministerstva národní obrany, roč. 2, č. 36, 3. 5. 1919, s. 264.

63 VÚA – VHA, LegOS, Josef Poledňák.

64 Věstník čs. ministerstva národní obrany – výnosy věcné, roč. 2, č. 39, 12. 7. 1919, výnos 845 – důstojníci čekatelé italské legie – praporčíci – označení hodnosti, s. 278.

65 *Za legionářem Jožou Poledňákem*, Bezručův kraj, roč. 1, č. 21, 17. 4. 1919, s. 1.

66 VÚA – VHA, LegOS, Josef Poledňák, žádost Kamily Chytilové o podporu.

67 Tamtéž.

68 *Zborovské oslavy*, Legionářská stráž, roč. 11, č. 29–30, s. 8.

desky věnované Josefu Poledňákovi v prostorách Valašskomeziříčského gymnázia.⁶⁹ My pak doufáme, že jsme tímto krátkým článkem důstojně naplnili apel velitele páté roty Josefa Filipa a zachovali životní příběh legionáře Josefa Poledňáka dalším generacím.

Josef Poledňák: Member of Czechoslovak Legions in Italy and the Last victim of the Teschen War

(Summary)

Josef Poledňák, born in 1891 in Valašské Meziříčí, was one of the Czechs who fell into Italian captivity during the First World War, and from the captivity, he entered the emerging Czechoslovak volunteer army and served in Doss Alto region in the last stage of the Great War. Here, in addition to participating in combat operations, he also acquitted himself as an editor of a military magazine. After the end of the Great War Poledňák was sent to Teschen (Těšín) region, where Czech-Polish border conflict appeared, as member of II. bataillon of 35th Rifles Regiment of Czechoslovak legions in Italy. The bataillon took part in the occupation of the Teschen region on January 26 and the subsequent advance to Skočov. In the last day of the Teschen war, on 30 January, 1919, Josef Poledňák was wounded near Kyselov. He died on March 27, 1919, in an Ostrava hospital, as the last Czechoslovak victim of the fighting in Teschen region. During the interwar period, the grave of Poledňák became a significant site of memory in his birthplace.

⁶⁹ Jakub MIKUŠ, *Josefa Poledňáka připomíná pamětní deska na gymnáziu*, dostupné online: <https://www.valasskemezirici.cz/josefa-polednaka-pripomina-pametni-deska-na-gymnaziu/d-40491>, [cit. 12. 2. 2020].